

SZÉKELYFÖLD-DÍJAK, 2018

LÖVÉTEI LÁZÁR LÁSZLÓ:
KARÁCSONYI ZSOLT LAUDÁCIÓJA

Irodalmi körökben régóta egyetértés uralkodik a tekintetben, hogy egyetlen verssor is elég ahhoz, hogy a szerző neve fennmaradjon – ha máshol nem, legalább egy-két olvasó emlékezetében. Karácsonyi Zsolt-ról (olvasottságom mai állása szerint) mindig a következő négy verssor fog eszembe jutni: „Erdélyország egy félsziget, Erdélyország a Krím nekem. / Itt nyaralok, itt telelek, és innen szól az énekem. / Erdélyország egy félsziget, de csónakom sincs énnekem. / Erdélyország egy félsziget: ez most a kényszerképzetem.”

Ha emlékezetem nem csal, Karácsonyi Zsolt *Peremvers* című költeménye (amelyikből az idézett versszak származik) 2012 áprilisában jelent meg a *Székelyföld* kulturális folyóiratban. Szegény szerző később kapott hideget-meleget e vers miatt, egyik recenzense például azt hányta Karácsonyi Zsolt szemére, hogy – tekintettel a kényes nemzetközi politikai helyzetre – nem bánik elég óvatosan a „Krim”-es metaforával. Nem kizárt, hogy amnéziában szenvedek, de én úgy emlékszem, hogy a Krím-félszigetet 2014-ben annektálta Oroszország, a *Peremvers* viszont (mint említettem) 2012 áprilisában jelent meg. Ergo: Karácsonyi Zsolt vagy orosz kém, vagy vátesz – vagy egyszerűen csak KÖLTŐ, aki képeket-metaforákat keres mondandójának minél érzékletesebb kifejezéséhez.

Isten bocsássa meg nekem, de én utóbbira szavaznék. Sőt: meg vagyok győződve, hogy igazi költővel van dolgunk, aki magától értetődő természetességgel folytatja a Vörösmarty-Weöres-Szőcs Géza-féle (elsősorban a költői képekre támaszkodó) magyar költészeti hagyományt, s akitől ilyen sorokat idézhetnék még (szintén a *Székelyföld* folyóiratból): „kocsmapultok fénye szélén / nem volt senki féleszénél” (2005-ből); vagy: „hogy hentes vagy cipész boltja / megsejteni nem lehet / egy biztos: hogy odabent majd / feldolgozzák bőrödöt” (2007-ből). Vagy sokkal későbből, 2017-ből ezt a tökéletes hexametert: „Eljön a nóta, a vers, meg a dal, meg a repp, meg a bővli”. Hát igen... van ám minden a nap alatt, s eljön mindennek az ideje, nótának-reppnek-

bóvlinak is. A Karácsonyi Zsolt-verseket viszont mindig örömmel olvastuk-olvassuk a *Székelgyöföldnél*.

Kedves Kara, engedd meg, hogy szívből gratuláljak a díjhoz!

MOLNÁR VILMOS:

DR. NAGY LAJOS LAUDÁCIÓJA

Szeretném egy kis történettel kezdeni. Pár éve, amikor egy csíki falu templomát restaurálták, a vakolat alól felirattöredék került elő. Az derült ki belőle, hogy a templomot az ezerhétszázas években felújította egy BROSZA nevű építőmester. Elég nehezen kibetűzhető, hiányos, málló felirat volt, benne a név is nehezen olvasható. A nem csíki származású restaurátor azt fejtegette, hogy a Brosza névvel találkozott más vidékek templomainak felújításánál is. Ismert építőmesterek voltak a Brosák, nem Csíkban éltek. Több generációjuk is neves építészeket adott Erdélynek, Bánátnak. Nevük alapján talán olasz eredetűek lehettek. Érdekes, hogy ide, a félreeső Csíkba is elvetődött valamelyikük, helyreállítani egy leromlott állagú templomot. A jelenlévők tiszteletteljes csendben hallgatták a nagy tudású restaurátor magyarázatát. A hallgatóság között volt egy helyi származású fényképész is, azért jött, hogy gépével megörökítse a feliratot. A restaurátor beszéde után röviden ő is mondott pár szót. Menjenek át a szomszédfalusi templomba, abban megtalálható ennek a feliratnak a kiköpött mása, még a betűk kalligráfiája is azonos. De az nincs ilyen rossz állapotban, nem hiányoznak belőle betűk, és egészen jól olvasható, hogy azt a templomot is az ezerhétszázas években újította fel a csíkmadarasi BÍRÓ SÁNDOR kőművesmester. A restaurátor többé nem hozakodott elő Brosával.

Szó sincs róla, hogy kétségbe kéne vonni egy nagy felkészültségű szakember tudását. Annyi csak, hogy egy adott vidék történetével kapcsolatban ajánlott meghallgatni az ott élő embereket, akik ismerik a hely történetére vonatkozó írott dokumentumokat és szájhagyományokat, lokális toponímiát, meg ezer más egyebet. Ezek a tudnivalók hathatósan segíthetik a szakembert az igazság kiderítésében. Néha egy-egy helytörténész felfedezése nemcsak helytörténeti jelentőségű lehet, hanem befolyásolhatja a szélesebb értelemben vett történetírást

is, esetleg hozzájárulhat valamely híres történelmi személyiség életrajzának módosításához.

Dr. Nagy Lajos, folyóiratunk régi szerzője, igencsak jeleskedik e téren. Több ilyen jellegű írását is említhetem, amelyek az utóbbi években jelentek meg a *Székelyföld* folyóiratban: *Ki volt Nicolae Grigorescu titokzatos modellje, élettársa, felesége?*; *Ki volt Rétyi Péter, a rudimenta ismert másolója?*; *E földhöz, e hazához voltam hű* (Koós Ferenc életének pályarajza); *Ekléziakövetés Kőrösön*; *Zathureczky Berta emlékfüzete az első világháborúból* és az *Emlékmorzsa a nagy háború idejéből*. A végére hagytam a tavaly decemberi számunkban megjelent *Tévedések és mítoszok nyomában a Kőrösi Csoma Sándor-irodalomban* című köd-ozlató írását, ami felsorolja a nagy Kelet-kutató életével kapcsolatos tévedéseket, félreértéseket, hamis hiedelmeket, melyeket már százötven éve vesznek át egymástól a Csoma Sándorról írók. Dr. Nagy Lajosnak több tanulmánya is ismert a Kőrösi Csoma Sándor szakirodalomban, az idei decemberi számunkban ismét jelen van egy ilyen munkájával, melyben mint orvos és a korabeli kőrösi keresztlevelek meg halotti jelentések ismerője, Csoma Sándor rokonságának élethosszát véve alapul, egy nagyon valószínű hipotézissel áll elő a falu nagy szülöttje halálának okáról. Kutatásai eredményét rendszeresen egyezteteti más Csoma-kutatókkal, így a francia Bernard Le Calloc'h-kal, a téma egyik szaktekintélyével is. Mivel Kőrösi Csoma Sándor személye az egész magyar panteon egyik fontos alakjának számít, dr. Nagy Lajos ez irányú kutatásainak eredménye több mint szimpla helytörténeti jelentőségű tényfeltárás.

De említhetném még dr. Nagy Lajos más jellegű munkáit is, például az *Életünk kőrtörténete* című, a kilencszázötvenes évek végén a Marosvásárhelyi Orvosi és Gyógyszerészeti Intézet végzős diákjainak kálváriájáról szóló kötetet, vagy az *Emlékezés orvosainkra* című könyvét, amelyben különböző életutat megjárt orvosok életén keresztül mutatja be, ki hogyan állta meg a helyét a XX. század emberpróbáló korában. Ezekben már túllép a helytörténész szerepkörén, és egy nagyobb régió, egész Erdély közelmúltjának története kerül megvilágításra orvostan-hallgatók és orvosok szemszögéből.

Gratulálok dr. Nagy Lajosnak a díjhoz, és remélem, még számos írásával tiszteli meg folyóiratunkat.

*FEKETE VINCE:
LELÁTÓ. AZ ISMERETLENRŐL...
(Laudáció helyett Villányi Lacinak)*

Ül szemben egyenes derékkal térdénél
kislányosan összezárt lábbal elutasító és kissé
megvető tekintettel a helyiség szokásos zsvijában
már több „félideje” gyanakvással távolságtartó
taszító sőt ellökő borzongással a tekintetében riadtan
szorítja magához kis fényes retiküljét úgy ül minthogyha
attól tartana hogy valaki is ráveti magát feldönti székéről
leteperi és kicsavarja kezéből egyetlen kincsét egyetlen
vagyonát az utolsó fogódzót amibe veled szemben még
kapaszkodhat behúznak a hazaiak a csatár a tizenhatos
tájékán cselez elhúzza a védő mellett a segítségére siető
söprögető mellett a labdát látja a nem túl szerencsésen
kirohanó kapust emelni kell a feje fölött a hosszúba
villan belé amikor éles füttyszó hallatszik alig
kevéssel az előző szintén indokolatlan fütty után
és jó néhány azt is megelőző szintén indokolatlan
sípolás után máris kezdheti előlről nem létezik
a világnak az a melege nincs az a kedves szava
amely felolvasztaná a veled szemben ülő jeget
ami átsegítene ezen a hirtelen felgyülemlett
torlaszon és átvághatná ezt a gátat ül veled szemben
egyenes derékkal összezárt lábbal elutasító tekintettel
hányadik félideje már ezen a pályán hányadik
éve évszázada évezrede a pillantások egyre
csöndesedő záporában egyetlen biztató jel nélkül
egyetlen vigasztaló reménykeltő sugár nélkül
szaladnak jobbról is balról is a hazaiak a védők
támadók középpályások rohan a kapus is kesztyűjét
rángatva futnak hogy felöklelik hogy széttépik hogy
megeszik elevenen hogy nem hagynak belőle egy
dekányit egy cseppnyit feltörlik vele a pályát
a padlót felhúzzák a jegenyefák tetejéig fújtatnak
az orrok tüzelnek a tekintetek habzanak a szájak

nagy porfelhő a kezdőkör körül már senki nem
látszik a felszálló portól fütty és újabb sípolás
valahonnan a porfelhő mögül egy megveszekedett
középbíró füttyög és sípol és szuszog a sípjába

a közönség pedig a közönség tombol és őrjöng és
tombol és őrjöng megállíthatatlanul

FEKETE VINCE:

GYÓGYKESERŰ

(Laudáció helyett Voloncs Attilának)

Hogy milyen volt valamikor az Unió-kert a városban;
ki volt Sinkovits Aurél, a focipálya névadója; hányas
udvarterek gangjaiban várakoztak az orosz csapatok
ellen felálló német páncélos egység tankjai a második
világháború idején; hogy Csavar István Vigadó pincéjében
levő likörgyárát lángra lobbantotta egy német tiszt,
hogy így akadályozza meg a fosztogatást; hogy keresett
volt-e akkoriban Csavar *Bálványosi gyógykeserűje*; hogy
(miért tették tönkre a kommunizmus idején a Vigadó
páholysorát, és miért csináltak egy addig 900 férőhelyes
épületből 400 férőhelyeset); hogy Nagy Ferenc tényleg
kútásás közben fedezte-e fel a Fortyogó nevű, szénsavas
borvízforrást; hogy a két háború között a városi kórház
mellett valóban tizenkét orvosi magánrendelő működött-e;
hogy Török Ferenc sebészdoktor úr pedig jól felszerelt
szanatóriummal rendelkezett, és hobbija volt a versírás is;
Szonettek címmel valóban megjelent egy versgyűjteménye
is; hogy pont ebben a házban, a miénkben volt Hollanda
Pál fogászati rendelője; hogy a lakosok között olyan nevek
szerepeltek, mint: Dusán Zorán, fémes szakember, később
a Sportind dolgozója, Theisinger Philip, korábbi katonatiszt,
közgazdász, aki még az első világháborúból maradt vissza,
Braşoveanu Teodor kocsmá- és beállóhely-tulajdonos,
Fodorovics (Teodorovics) Mihály első világháborús,
Bukovinában született tizedes; és a Müllerek, akiknek

külön udvarterük volt; a Wappelek, Krenitzkyk, Winternitz gabonakereskedőék, Hahn Jakab mézeskalácsos, Klein Zsigmond órásmester, Negustoru Ion textilüzletes, a „jövevények”, akik mind megtalálták a helyüket a városban valamikor; és egykor itt 9 szeszgyár és 2 sörgyár működött, és volt egy Piplinger-féle szappangyár is; a mai Bujdosó vendéglő helyén állt és prosperált az igen szép könyvtárral rendelkező Úri kaszinó; a gázások épületének helyén (ROMGAZ), annak környékén még egy futballpályája volt a hajdani Vargavárosnak; hogy a telefonközpont a mai Otp. Bank épületében székelt, hogy...

Mondd, mesélj, *tudnak-e róla, ismerik-e, értik-e?* Hogy milyen volt, hogy volt? *Kik voltak ők, és vannak-e még?*

Insomnia